

O ABORDARE A DATELOR DIN PERSPECTIVA DREPTURILOR OMULUI:

*Notă orientativă privind colectarea și dezagregarea datelor pentru ca nimeni să nu fie lăsat în urmă în Agenda pentru Dezvoltare 2030**
(adusă la zi la data de 20.12.2015)**

În pas cu Agenda pentru Dezvoltare Durabilă și cu Obiectivele sale pentru Dezvoltare Durabilă (ODD) adoptate de șefii de state și guverne la summit-ul Națiunilor Unite din septembrie 2015 (A/RES/70/1), nota de față urmărește să pună la dispoziție o orientare generală și elemente comune în înțelegerea unei abordări a datelor din perspectiva drepturilor omului (ADPDO) cu accent pe probleme legate de colectarea și dezagregarea*** datelor.¹

În calitatea lor de parte la noua Agendă, statele și-au reafirmat în mod explicit angajamentul lor față de dreptul internațional și au accentuat că Agenda urmează a fi implementată de o manieră consecventă cu drepturile și obligațiile statelor ce decurg din dreptul internațional². Ele au cerut ca „nimeni să nu fie lăsat în urmă” precum și o dezagregare mai sistematică a datelor care să atingerea și evaluarea obiectivelor.³ Cum efectuarea (sau

· Traducere Valeriu Rendec, Director adjunct Institutul Român pentru Drepturile Omului.

** OHCHR este foarte recunoscător Guvernului Finlandei. Fără sprijinul acestuia nu ar fi fost posibilă reuniunea experților în problema unei abordări din perspectiva drepturilor omului a datelor (Geneva, 13-14 octombrie). OHCHR adresează de asemenea mulțumiri experților, care au venit din diverse zone, mediului academic, organizațiilor societății civile, Națiunilor Unite și altor organizații internaționale, pentru participarea și valoroasa lor contribuție.

*** „Dezagregare” a datelor este un termen luat din domeniul statisticii, având sensul de „detaliere” a datelor, de „descompunere în elemente constitutive”, în funcție de unul sau mai multe criterii. De exemplu, „a dezagrega” în funcție de gen datele referitoare la un grup de persoane înseamnă a preciza câte femei și câți bărbați alcătuiesc grupul respectiv. (n.t.)

¹ Termenul „date” este folosit generic, incluzând dar nelimitându-se la datele statistice. Este perceput ca înglobând un spectru larg de informații cantitative sau calitative standardizate, compilate de oficii naționale de statistică precum și de entități guvernamentale sau neguvernamentale, indiferent dacă sunt pe plan local, național, regional sau global.

² A se vedea, de exemplu, paragraful 18 din A/RES/70/1.

³ De exemplu, obiectivul 17.18 din Agenda 2030 cere ca indicatorii să fie dezagregați după venituri, gen, vârstă, rasă, etnie, statut din punct de vedere al migrației, dizabilitate, locație geografică precum și alte caracteristici relevante în contexte naționale.

neefectuarea) dezagregării indicatorilor nu este un exercițiu de normare sau cu valoare neutră, iar riscurile ce însoțesc această operație pentru protecția drepturilor subiecților datelor respective nu pot fi negate, ADPDO are multe de oferit în acest context.

Așa cum se subliniază în notă, o ADPDO va contribui aducerea la aceeași masă a factorilor responsabili relevanți din domeniul datelor și va crea comunități de practicieni care vor îmbunătăți calitatea, relevanța și utilizarea datelor și statisticilor în concordanță cu normele și principiile drepturilor internaționale ale omului. Reluând apelul pentru o „revoluție a datelor în vederea unei dezvoltări durabile” care să promoveze drepturile omului, nota de față trebuie să prezinte interes pentru toți politicienii, statisticienii sau specialiștii din domeniul datelor (din agențiile guvernamentale sau din organizațiile societății civile), pentru practicienii din domeniul dezvoltării și pentru apărătorii drepturilor omului dornici să asigure respectarea, protecția și realizarea drepturilor omului în procesul evaluării și implementării Agendei 2030.⁴

În cadrul acestei ADPDO, s-a formulat un set preliminar de principii, recomandări și bune practici grupate după următoarele criterii:⁵

- Participarea
- Dezagregarea și colectarea datelor pe

⁴ În volumul A World that Counts: Mobilising the data revolution for sustainable development, 2014 (www.undatarevolution.org), la pagina 23: „Orice mecanisme juridice sau de reglementare, ori rețele sau parteneriate, înființate pentru declanșarea revoluției datelor în vederea dezvoltării durabile trebuie să aibă în centrul activităților protecția drepturilor omului, să precizeze cine răspunde de promovarea și cine trebuie să sprijine protecția, respectarea și realizarea drepturilor omului.”

⁵ Acest proiect de document este un document de lucru care nu are pretenția de a da răspunsuri definitive, ci mai degrabă de a ajuta la începerea și valorificarea unui schimb de practici comune ale unei varietăți de factori deținători de date din domeniul drepturilor omului, fie că e vorba de furnizori de date, de utilizatori sau de subiecți, îndeosebi în contextul implementării cadrului de indicatori ODD.

grupuri de populație

- Autoidentificarea
- Transparența
- Caracterul privat
- Răspunderea

OHCHR (hrindicators@ohchr.org) salută orice comentarii pe marginea notei orientative și orice informații privind experiența, practica și munca de cercetare relevantă pentru implementarea unei ADPDO.

Participarea

1. Participarea este esențială într-o abordare din perspectiva drepturilor omului și va constitui instrumentul de realizare a tuturor componentelor ADPDO, precum și al menținerii încrederii în datele și statisticile oficiale sau de altă natură dar cu relevanță;⁶

2. Toate activitățile de colectare a datelor trebuie să includă mijloace care să permită participarea liberă, activă și rodnică a factorilor relevanți, îndeosebi a celor mai marginalizate grupuri ale populației;

3. Participarea trebuie avută în vedere pe parcursul întregului proces de colectare a datelor: de la planificarea strategică pornind de la identificarea datelor de care este nevoie, selectarea și testarea unei metodologii adecvate de colectare, la colectarea datelor (de exemplu, angajarea de agenți de intervievare din rândul anumitor comunități pentru sporirea numărului celor care acceptă să răspundă) și până la stocare, difuzare, analizare și interpretare;⁷

⁶ Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice recunoaște în mod explicit dreptul cetățenilor de a participa la viața publică în Articolul 25, iar acesta este suplimentat de drepturi mai generale de participare în tratate precum Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (art. 13.1 și 15.1), Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (art. 7), Convenția cu privire la drepturile copilului (art. 12), Convenția cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități (art. 29), precum și în Declarații, inclusiv în Declarația Universală a Drepturilor Omului (art. 21), Declarația cu privire la dreptul la dezvoltare (art. 1.1 și 8.2), Declarația cu privire la drepturile popoarelor indigene (art. 5, 18, 19 și 41) și Declarația Mileniului (parag. 25).

⁷ Volumul Principles and Recommendations for Population and Housing Census: the 2020 Round (Revizuirea 3 – PROIECT) p. 221 oferă și el o recunoaștere a importanței participării, de exemplu pentru popoarele indigene și îndeosebi ca mijloc de îmbunătățire

4. Procesul în sine precum și modul în care sunt selectați participanții trebuie să fie clare și transparente. În anumite contexte, pentru asigurarea protecției grupurilor care s-ar putea simți stânjenite sau chiar amenințate de colectarea datelor, trebuie să se asigure participarea unor organizații ale societății civile, a unor instituții naționale de drepturile omului⁸ și a altor factori relevanți, cu condiția ca aceștia să fie competenți și să acționeze în interesul grupului;

5. Trebuie să se acționeze în vederea întăririi capacității de înțelegere a unor metode și tehnici din domeniul statisticii de către grupurile și populațiile țintă participante precum și a scopului și procesului colectării datelor. Grupurile marginalizate trebuie potențate în cadrul procesului și în utilizarea datelor rezultate;⁹

6. Decizia privind forma participării trebuie luată pentru fiecare caz în parte. Printre opțiuni pot fi consultări online, întruniri publice, dezbateri publice (de exemplu, pentru dezvoltarea tematicii), lucrul cu comunități, apartenența deschisă la consilii sau comitete tematice sau consultative în cadrul societății civile, puncte focale sau note scrise de înțelegere între organizații sau departamente, inclusiv, de exemplu, între oficiile naționale de statistică și instituțiile naționale de drepturile omului;¹⁰

7. Abordarea participativă trebuie să sporească relevanța și credibilitatea datelor colectate și a indicatorilor compilați. ADPDO trebuie ajutate la tratarea preocupărilor exprimate de grupurile de populație țintă înseși (de ex. femeii, copiii, popoare indigene, minorități, persoane cu diza-

a calității datelor: „Implicarea comunității indigene în procesele de elaborare și colectare a datelor creează spațiul de formare a capacității și ajută la asigurarea relevanței și acurateței colectării de date despre popoarele indigene”.

⁸ În mod special instituțiile naționale de drepturile omului acreditate pe plan internațional și care au la bază Principiile de la Paris (A/RES/48/134) și regulile de procedură ale Comitetului Internațional de Coordonare a Instituțiilor Naționale (ICC).

⁹ Implementarea proceselor de colectare de date prin emanciparea unor grupuri ale populației include, de exemplu, inițiative precum Indicele Stigmatului Persoanelor care Trăiesc cu HIV (www.stigmindex.org) și Navigator Indigen (www.indigenousnavigator.org).

¹⁰ Un puternic apel în acest sens s-a făcut în Declarația de la Mérida adoptată la cea de a douăsprezecea Conferință Internațională a Comitetului Internațional de Coordonare a Instituțiilor Naționale pentru Promovarea și Protecția Drepturilor Omului (ICC) care a avut loc la Mérida, Yucatán, Mexic, de la 8 la 10 octombrie 2015.

bilități, migranți, persoane fără locuință, persoane vârstnice, tineret, persoane LGBTI*, refugiați, persoane infectate cu HIV, persoane care folosesc droguri, persoane care lucrează în industria sexului etc.), în conformitate cu standardele internaționale ale drepturilor omului;

8. O ADPDO trebuie să includă participarea egală a femeilor și bărbaților și să adopte o viziune din perspectiva genului pe parcursul întregului proces. Aceasta înseamnă statistici dezagregate pe criteriul sexului, precum și a se merge dincolo de caracteristicile biologice și fiziologice și a se ține cont în munca de colectare a datelor statistice de relația dintre femei și bărbați pe baza identităților, statutului, rolului și responsabilităților construite și definite social și cultural și care este posibil să fi fost atribuite unui sex sau celuilalt. Abordări asemănătoare trebuie aplicate și altor grupuri ale populației, dacă acest lucru este relevant;

9. Paralel cu recunoașterea rolului pe care îl pot juca *Punctele Focale de Statistică pe Criteriul Genului* în cadrul oficiilor sau sistemelor naționale de statistică,¹¹ este necesar să se integreze o perspectivă a drepturilor omului în munca pe care acestea o desfășoară sau să se înființeze *Puncte Focale de Drepturile Omului* cu o perspectivă a genului.

Dezagregarea și colectarea datelor pe grupuri ale populației

10. Dezagregarea și colectarea datelor care să permită compararea diferitelor grupuri ale populației pentru dezvoltarea și a evalua eventualele inegalități și discriminări este esențială pentru ADPDO și face parte din obligațiile statelor din punct de vedere al drepturilor omului;¹²

11. O ADPDO presupune în mod necesar re-

* Inițialele cuvintelor din limba engleză care corespund în limba română cuvintelor „lesbiene”, „homosexuali”, „bisexuali”, „transsexuali” și „intersexuali”. (n.t.)

¹¹ Puncte focale pentru statistici dezagregate după gen sunt înființate deja în cadrul multor oficii naționale de statistică. A se vedea, de exemplu, Raportul Secretarului General la ECOSOC, E/CN.3/2013/10 (19 decembrie 2012), parag. 5-6.

¹² Dacă acest lucru este implicit în tratatele mai vechi, și a fost elaborat în acest fel de organisme internaționale de drepturile omului înființate în baza tratatelor în comentarii generale și în comentariile pe marginea rapoartelor înaintate de state, tratatele adoptate mai recent fac referiri speciale la nevoia colectării de date și nevoie de statistici dezagregate. A se vedea, de exemplu, Articolul 31 din Convenția cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități.

nunțarea la colectarea și analizarea tradițională a datelor, care se axează pe valori medii naționale cu riscul ca disparitățile implicate să rămână ascunse, și punerea accentului pe cei mai dezavantajați și cei mai marginalizați și pe inegalitățile din cadrul populației;¹³

12. Trebuie dezvoltate capacități și parteneriate care să permită statelor să-și îndeplinească obligația de a colecta și publica date dezagregate pe criteriul discriminării recunoscute de dreptul internațional al drepturilor omului, inclusiv pe motive de sex, vârstă, etnie, statut de migrant sau persoană dislocată, dizabilitate, religie, stare civilă, venituri, orientare sexuală și identitate de gen;

13. Trebuie încercată utilizarea unor chestionare oficiale de anchetă socială în colectarea datelor care să fie concepute de organizații relevante ale societății civile sau pe baza integrării unor date obținute în statistici oficiale prin mecanisme puse la punct în cadrul comunității. Totuși, responsabilitățile în cadrul parteneriatelor privind gestionarea datelor, îndeosebi în legătura caracterul privat și cu administrarea datelor trebuie clar definite, atât în privința procesului de colectare propriu-zis cât și din punctul de vedere al subiectului furnizor de date sau respondent;

14. Aplicarea unei abordări participative și a principiului autoidentificării (a se vedea secțiunea următoare), poate contribui la îmbunătățirea frecvenței răspunsurilor venite din partea persoanelor „greu de prins în statistici” sau marginalizate, mai cu seamă în cazul celor care cunosc forme ale discriminării multiple sau care pur și simplu sunt excluși din anchetele tradiționale făcute din casă în casă (de ex. persoanele fără locuință,¹⁴ persoanele din instituții) sau din

¹³ Aplicarea celor trei perspective ale nivelului mediu, privării și inegalității a fost recomandată și ilustrată în volumul „Human Rights Indicators: A Guide to Measurement and Implementation” (HR/PUB/12/5) disponibil în limbile arabă, engleză, franceză și spaniolă, p. 127-128.

¹⁴ În legătură cu definiția persoanelor fără locuință și în plus față de definițiile date de organizațiile oficiale de statistică (de ex. definiția persoanelor fără locuință din Principiile și recomandările ONU pentru recensămintele pentru populație și locuințe), elemente din definițiile dezvoltate de organizații ale societății civile sunt și ele demne de avut în vedere (de ex. European Typology on Homelessness and Housing Exclusion (ETHOS) sugerată de FEANTSA include: lipsa unui acoperiș (cei fără niciun fel de adăpost, care dorm sub cerul liber); lipsa unui cămin (cei care au un loc de dormit dar care se află

evidențele administrative (de ex. migranții neînregistrați¹⁵). În unele contexte, organizațiile societății civile și furnizorii de servicii se pot afla într-o poziție mai bună decât oficiile naționale de statistică din punct de vedere al contactării acestor persoane și al colectării datelor;

15. Deciziile privind colectarea datelor privind grupuri deosebit de vulnerabile sau marginalizate, inclusiv, de exemplu, grupurile legal „invizibile”, trebuie luate în strâns parteneriat sau consultări cu grupul vizat pentru a atenua riscurile inerente;

16. Respectarea obligației din domeniul drepturilor omului de a fi înregistrat imediat după naștere are implicații asupra capacității sistemului statistic de a dezagrega datele.¹⁶ Această obligație instrumentează acuratețea statisticilor vitale* și a conceperii eșantioanelor pentru anchetele sociale și adesea este esențială pentru realizarea altor drepturi ale omului, cum ar fi dreptul la educație, dreptul la sănătate și dreptul de a participa la viața publică;

17. În cadrul etapei de planificare și concepție din programele de colectare a datelor trebuie să se țină cont de nevoile de date dezagregate la nivel de țară. Printre metodologiile adecvate se pot număra supradimensionarea eșantioanelor, accesarea evidențelor administrative, stabilirea de eșantioane țintă, anchete comparative între grupuri țintă ale populației și restul populației din aceleași zone¹⁷, crearea de eșantioane luate

temporar în instituții sau adăposturi); cei care locuiesc în condiții nesigure (amenințați cu excludere definitivă din motive de lipsă de siguranță a clădirii, evacuare, violență domestică); și cei care trăiesc în cămine inadecvate (în rulate aflate în locuri de campare ilegală, în locuințe nepotrivite, în condiții de supraaglomerare).

¹⁵ În legătură cu practicile de colectare a datelor, cu provocările și oportunitățile pentru populațiile migrante, a se vedea „Measuring Hard-to-Count Migrant Populations: Importance, Definitions, and Categories” (document de lucru întocmit de UNECE, Conferința statisticienilor europeni, Geneva 17-19 octombrie 2012).

¹⁶ Articolul 24.2 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, articolul 7.1 din Convenția cu privire la drepturile copilului.

* Statistica vitală reprezintă un sistem complex de monitorizare continuă a natalității, mortalității nupțialității și divorțialității dezagregate pe multe variabile: vârstă, sexe, statutul juridic, naționalitate, cetățenie, nivelul de instruire, statutul ocupațional și altele. (Definiție din <http://www.demografie.md/files/files/Nota%20analitica%20expert%20miscarea%20naturala.doc>)

¹⁷ A se vedea, de exemplu, „Anchete integrate privind gospodăriile populațiilor de romi: o posibilă abordare a eșantionării utilizată în Ancheta regională privind romii a

la întâmplare sau la inițiativa respondenților, dar acestea trebuie hotărâte de la caz la caz, urmând o abordare participativă;

18. Datele trebuie publicate într-un format care să permită detectarea eventualelor disparități și discriminări multiple și intersectate. De asemenea, pentru o mai bună înțelegere și contextualizare a ADPDO, este esențial să existe indicatori calitativi și să se facă o analiză a statutului juridic, instituțional sau cultural al populațiilor afectate.

Autoidentificarea

19. Colectarea și categorizarea în statistici a datelor cu privire la populație sunt operațiuni critice în ceea ce privește identitatea unui individ sau a unor grupuri ale populației. Respectarea și protecția identității personale este un punct central pentru demnitatea umană și drepturile omului;

20. Principiul atât de important de drepturile omului, „să nu rănești”, trebuie întotdeauna respectat, iar oportunitatea și necesitatea includerii problemelor legate de identitatea personală în acțiunile de colectare a datelor trebuie evaluate cu multă atenție;

21. Acțiunile de colectare a datelor, fie ele prin recensăminte, fie prin anchete speciale în rândul populației, fie prin consultarea evidențelor administrative (de ex. statistici vitale), nu trebuie să creeze sau să accentueze discriminările, atitudinile pătinoare sau stereotipiile exercitate împotriva unor grupuri ale populației, inclusiv prin negarea identității (identităților) acestora. Orice obiecții ar avea aceste populații trebuie tratate cu toată seriozitatea de către cei care colectează datele;

22. Principiul „să nu faci rău” înseamnă și că nimic din prezenta notă orientativă nu trebuie interpretat ca o invitație, o încurajare sau o aprobare a oricărei inițiative sau practici care urmărește să introducă categorizări ale populației în documentele de identificare (de ex. în cărțile de identitate) sau în registrele centrale de evidență a populației care ar discrimina grupuri ale populației și le-ar expune unor riscuri grave de încălcări ale drepturilor omului;¹⁸

PNUD/Băncii Mondiale/CE, 2011”, documente de lucru privind incluziunea romilor, PNUD Europa și CIS, Centrul Regional Bratislava, 2012.

¹⁸ A se vedea, de exemplu, W. Seltzer și M. Anderson, „The dark side of numbers: the role of population data systems in human rights abuses”, Social Research, vol.

23. Atunci când o anchetă socială include întrebări privind identitatea personală, toți cei care interviuează persoane pe viu trebuie să beneficieze de un instructaj pe probleme legate de gen și de conștiința apartenenței culturale, care să includă eventuale probleme ale moștenirii istorice deoarece aceasta are legătură și cu populațiile majoritare și cu cele minoritare;

24. Orice categorii de identitate trebuie introduse pe baza unei abordări participative și toate întrebările privind identitatea personală, fie că e vorba de anchete sociale fie de date administrative, trebuie să permită răspunsul liber și să accepte identitățile multiple;¹⁹

25. În mod asemănător, majoritatea identităților personale trebuie desemnate prin autoidentificare, și nu prin atribuire sau prin procură. Printre acestea se număr, de exemplu, identități legate de credințele religioase, de orientarea sexuală, identitatea de gen și etnia;

26. Stabilirea de identități de tipul etniei ar putea include și criterii obiective, precum limba sau locul de rezidență, cu condiția luării unor măsuri de siguranță din punct de vedere al drepturilor omului care să prevină stabilirea abuzivă, din exterior, a identității;²⁰

27. În unele contexte, aplicarea principiului autoidentificării poate implica includerea unor categorii de identitate în afara celor enumerate în tratatele internaționale.

Transparența

28. Principiul transparenței este strâns legat de cel al participării și de cel al răspunderii care acționează în cazul unei ADPDO (a se vedea ul-

tima secțiune). Cunoscut și ca dreptul la informație, el este atributul fundamental al libertății de exprimare. *Libertatea de a căuta, primi și răspândi informații* este precizat și în tratatele internaționale de drepturile omului;²¹

29. Principiile Fundamentale ale Națiunilor Unite privind Statisticile Oficiale afirmă de asemenea că statistica joacă un rol fundamental în sistemul de informare al unei societăți democratice și că, pe lângă acela de a servi guvernului și economiei, îl îndeplinește și pe acela de a asigura dreptul populației la informare publică;²²

30. Accesul societății civile la datele și rapoartele care informează despre inegalitățile existente la nivel de grupuri ale populației în ceea ce privește, de exemplu, accesul la educație, sănătatea, protecția împotriva violenței, munca, participarea, securitatea și justiția socială, este esențial pentru realizarea dreptului la informare și a monitorizării și realizării drepturilor omului într-un sens mai general;

31. Cadrul legal, instituțional și al politicilor în domeniu în care operează la nivel național principalii statisticieni și sistemele statistice trebuie să fie la dispoziția publicului și să asigure încrederea în informațiile statistice pe care le oferă;²³

32. Metadatele (datele care descriu datele înseși) și paradatale (datele despre procesul prin care au fost colectate datele) trebuie să fie disponibile și standardizate, după caz, pentru toți cei implicați în colectarea datelor și pentru toate instrumentele de colectare a datelor pentru a se

68, Nr. 2 (2001).

¹⁹ Simțul personal al identității și apartenenței nu poate fi în principiu restrâns sau subminat printr-o identitate impusă de stat. Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale a precizat că identificarea ca membru al unui anumit grup etnic „trebuie, în cazul în care nu există nicio justificare care să susțină contrariul, să se bazeze pe autoidentificarea individului respectiv” (Recomandarea generală nr. 8, Apartenența la grupuri rasiale sau etnice pe baza autoidentificării, 1990).

²⁰ Principii și recomandări pentru recensământul populației și locuințelor, *ibid.*, oferă îndrumări consistente cu privire la etnie („natura subiectivă a termenului... face necesar ca informația privind etnia să se obțină prin autodeclarația respondentului și totodată ca respondenții să dispună de opțiunea de a indica afilieri etnice multiple”, p. 220), dar relativ mai puțin despre nevoile populațiilor vizate pentru putea a lua parte la procesul de colectare a datelor și despre modalitățile în care pot să-o facă.

²¹ De exemplu, Articolul 19 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice.

²² „Statisticile oficiale constituie un element indispensabil în sistemul informativ al unei societăți democratice, oferind guvernului, economiei și publicului date de utilitate practică despre situația economică, demografică, socială și a mediului. Statisticile oficiale care trec testul utilității practice urmează să fie compilate și puse la dispoziție în mod imparțial de către agențiile de statistică pentru a onora dreptul cetățenilor la informații publice”. Principiile Fundamentale ale Oficiilor de Statistică au fost validate de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 29 ianuarie 2014 (A/Res/68/261). În contextul discuțiilor pe tema indicatorilor ODD, acest drept la informații publice a fost menționat tot mai mult, îndeosebi de grupuri din cadrul societății civile, care au subliniat că rolul statisticilor oficiale ar trebui să nu se limiteze la nevoile guvernului.

²³ A se vedea și Principiul 7 din Principiile fundamentale ale Națiunilor Unite cu privire la statisticile oficiale.

înlesni accesibilitatea și interpretarea și pentru a se spori încrederea în ele;

33. Datele trebuie diseminate cât mai repede posibil după colectare, și într-o limbă și un format accesibile, ținându-se cont de considerente precum dizabilitatea, limba, gradul de alfabetizare și fondul cultural;

34. Îndeplinirea dreptului la informare prin producerea de informații statistice presupune ca organizațiile societății civile să poată să publice și să analizeze date statistice fără teamă de represalii;

35. Organizațiile societății civile trebuie totodată să caute să se conformeze standardelor internaționale de drepturile omului privind domeniul statisticii, inclusiv Principiilor Națiunilor Unite privind Statisticile Oficiale, în activitatea lor de colectare, stocare și diseminare a informațiilor statistice și în analizarea acestora.

Caracterul privat

36. Trebuie să existe un echilibru între accesul la informații și dreptul la viață privată și la protecția datelor. Odată cu utilizarea tot mai intensă unui volum mare de date²⁴ și cu cererea de dezagregare a datelor pentru evaluarea agendei de dezvoltare 2030, este absolut necesar să se asigure protecția acestor drepturi, așa cum se recunoaște în apelul pentru „o revoluție a datelor”;

37. Dreptul la viață privată este strâns legat de problemele autoidentificării și identității personale. Comitetul Drepturilor Omului a definit viața privată drept „o latură a vieții unei persoane în care acea persoană își poate exprima liber propria identitate, fie intrând în relații cu alții fie de una singură”;²⁵

38. datele personale, inclusiv dar fără a se limita la etnie, orientare sexuală, identitatea de gen sau starea de sănătate, trebuie operate numai cu consimțământul expres al individului în chestiune;

39. Datele colectate pentru a produce infor-

mații statistice trebuie să fie strict confidențiale, utilizate exclusiv în scopuri statistice și gestionarea lor trebuie reglementată prin lege.²⁶ „Ni-meni nu va fi supus amestecului arbitrar sau ilegal în viața sa privată, în familia sa, în căminul său sau în corespondența sa, și nici unor atacuri nelegale la adresa onoarei și reputației sale. Fiecare are dreptul la protecția legii împotriva unor astfel de amestecuri sau atacuri;”²⁷

40. Datele nu trebuie publicate sau puse la dispoziția publicului într-un mod care să permită identificarea subiecților datelor individuale, nici direct nici indirect, iar datele trebuie securizate atât împotriva pericolelor naturale cât și împotriva celor umane și trebuie distruse atunci când nu mai sunt necesare;²⁸

41. Un organism independent la nivel național cu atribuții corespunzătoare pentru a asigura conformitatea va supraveghea protecția datelor pe parcursul tuturor etapelor colectării, procesării și stocării efectuate de guvern sau de organizații ale societății civile;

²⁶ Principiul 6 din Principii fundamentale ale Națiunilor Unite cu privire la statisticile oficiale, *ibid*.

²⁷ Articolul 17 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice. Comitetul Drepturilor Omului a precizat în continuare că: Strângerea și păstrarea de informații personale pe computere, în bănci de date și pe alte dispozitive, fie că este făcută de autorități publice fie de persoane sau organisme private, trebuie reglementată prin lege. Statele trebuie să ia măsuri efective pentru a se asigura că informațiile privind viața privată a persoanei nu ajung în mâinile unor persoane care nu sunt autorizate prin lege să le primească, să le proceseze și să le utilizeze, și că nu sunt niciodată folosite în scopuri incompatibile cu Pactul. Pentru a beneficia de cea mai eficientă protecție a vieții sale private, fiecare individ trebuie să aibă dreptul de a preciza într-o formă inteligibilă dacă datele sale personale, și dacă da, ce date personale pot fi stocate în fișiere automate de date și pentru care scopuri. Fiecare individ trebuie de asemenea să poată să precizeze care autorități publice sau care persoane ori organisme private să controleze sau să poată să controleze fișierele lor. Dacă astfel de fișiere conțin date personale incorecte sau au fost colectate ori procesate contrar prevederilor legii, fiecare individ trebuie să aibă dreptul să solicite rectificarea sau eliminarea acestor date (Comitetul Drepturilor Omului, Comentariul general 16, UN doc. ICCPR/C/21/Add. 6, par. 10).

²⁸ A se vedea, de exemplu, îndrumările privind criptarea și anonimatul ce se găsesc într-un raport recent al Raportorului Special pentru promovarea și protecția dreptului la libertate de opinie și exprimare (A/HRC/29/32) și în Înaltul Comisariat ONU pentru Refugiați (UNHCR), Policy on the Protection of Personal Data of Persons of Concern to UNHCR (2015).

²⁴ Volume de date extrem de mari asociate cu noua tehnologie din domeniul informațional și care pot fi analizate cu ajutorul computerelor pentru a scoate la iveală eventuale tipare, tendințe și corelații.

²⁵ Comitetul Drepturilor Omului, Coeriel și Aurik împotriva Olandei (1994), Comunicarea nr. 453/1991, par. 10.2.

42. Trebuie să existe strategii clare de atenuare cu atribuire de responsabilități, de obligații de raportare și acces la remediere și compensare a subiecților datelor, pentru cazuri în care există scurgeri de date sau alte breșe de securitate.

Răspunderea

43. Răspunderea este un element central în cazul unei abordări bazate pe drepturile omului. În contextul unei ADPDO, aceasta se referă la *colectarea de date pentru stabilirea răspunderii* precum și la *răspundere în activitatea de colectare a datelor*;²⁹

44. În calitate de instituții ale statului, oficiile naționale de statistică sunt ele însele *supuse unor îndatoriri* în domeniul drepturilor omului, având obligația de a respecta, proteja și asigura realizarea drepturilor omului în exercitarea zilnică a activităților lor statistice;

45. Statisticile independente, fără amestec politic, sunt instrumente fundamentale pentru informarea și tragerea la răspundere a celor aflați la putere pentru acțiunile (sau inacțiunile) lor politice prin măsurarea impactului pe care acestea îl au asupra protecției și realizării drepturilor omului;

46. Microdate adecvate sub protecția anonimatului trebuie puse la dispoziția mediului academic, a organizațiilor societății civile și a altor factori interesați pentru înlesnirea dezvoltării sistemelor de stabilire a răspunderii. Publicarea de indicatori relevanți dezagregați poate ajuta la

stabilirea răspunderii sprijinind societatea civilă să formuleze revendicări în și eventual să recurgă la sisteme de depunere de plângeri susținute cu probe;

47. Aducerea datelor colectate înapoi la grupurile dezavantajate ale populației și întărirea capacității acestora de a le utiliza este esențială în ceea ce privește răspunderea;³⁰

48. Trebuie asigurate calitatea și certitudinea datelor iar cei care asigură colectarea datelor trebuie să fie liberi să conteste orice analiză incorectă făcută de utilizatori;³¹

49. În vederea îmbunătățirii măsurării drepturilor omului și implementării Agendei de dezvoltare 2030, trebuie alocate bugete adecvate la nivel național și internațional pentru sprijinirea oficiilor naționale de statistică în activitatea de colectare a datelor legate de grupurile marginalizate, pentru asigurarea unor abordări participative și sensibile la problema genului și pentru asigurarea întăririi capacității unor colectori de date alternativi;

Răspunderea este întărită prin combinarea utilizării indicatorilor cu niveluri standard,³² printr-o mai bună vizualizare a datelor și instrumente de comunicare mai bune și printr-o referire mai sistematică la standardele relevante de drepturile omului (de ex. prevederile tratatelor internaționale de drepturile omului măsurate prin prisma indicatorilor ODD* ar trebui citate în metadatele relevante) și la recomandările făcute de mecanismele naționale și internaționale ale drepturilor omului.

²⁹ Răspunderea din perspectiva drepturilor omului înseamnă că statul, sau cei aflați la putere, care au obligații în baza dreptului internațional al drepturilor omului (titularii de obligații) trebuie să răspundă în fața populației afectate de deciziile și acțiunile lor care are drepturi corespondente în baza aceluiași standarde (titularii de drepturi). Pentru o discuție mai detaliată asupra răspunderii, a se vedea *Who will be accountable? Human Rights and the Post-2015 Development Agenda*, publicată în comun de OHCHR și Centrul pentru drepturi economice și sociale, 2013.

³⁰ Cadrul recomandat pentru indicatorii structurali, de prelucrare și ai rezultatelor, elaborat prin munca unui colectiv de lucru alcătuit din experți în drepturile omului și statisticieni, urmărește și el să mărească răspunderea pentru respectarea drepturilor omului, legând indicatorii socio-economici tradiționali de eforturile și angajamentele statelor în politica lor din domeniul drepturilor omului (a se vedea *Human Rights Indicators: A Guide to Measurement and Implementation*, ibid.).

³¹ A se vedea și Principiul 4 din Principii fundamentale ale Națiunilor Unite cu privire la statisticile oficiale.

³² Nivelurile standard și indicatorii nu se suprapun perfect și este bine să se facă distincție între ei în scopul stabilirii răspunderii. Nivelul standard este o valoare prestabilită a unui indicator pe baza căreia se poate măsura progresul (de ex. obiectivele de realizat într-o perioadă de timp dată, valoarea aceluiași indicator pentru diferite grupuri ale populației).

* Obiective ale Dezvoltării Durabile.